

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 13215
Tarih: 10.06.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal güvenceleri Başta Olmak Üzre Tüm Çalışma Haklarının Ve Anayasal Haklarının Güvence Altına Alınmasına Dair Kanun Teklifimiz Gerekçesiyle Birlikte Ekte Sunulmuştur.

Gereğini saygılarımızla arz ederiz

Ayşe SÜRÜCÜ
Şanhurfa Milletvekili

GENEL GEREKÇE

Anayasanın 90 ıncı maddesinin son fıkrası " Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." şeklindedir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin çalışma hakkına ilişkin 23 üncü maddesinin ikinci fıkrası " Herkesin, herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır." Üçüncü fıkrası "Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır." şeklindedir.

Anayasamızın Çalışma Hak ve Ödevine ilişkin 49 uncu maddesi: "Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır." şeklindedir.

Sosyal devlet; vatandaşının huzur ve refahını teminat altında alan, ekonomik, eğitim, çalışma, barınma başta olmak üzere her alanda gerekli önlemleri alıp ve gerekli adımları atmakla sorumlu olup, sosyal, iktisadi ve mali tedbirler olarak emek ve sermaye ilişkilerini dengeleyerek düzenlemelidir. Hukuk devletinin pratiği, kişinin korunması, toplumda sosyal güvenliğin ve sosyal adaletin sağlanması yoluyla gerçekleştirilebilir.

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	- İçişleri - Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor - Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih :	11 Haziran 2021
Esas No:	2/3667

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK. LIĞI	
10 Haziran 2021	
Numara:	

TBMM GENEL EVRAK	
10 Haziran 2021	
No.	827229
EBYS'ye AKTARILMIŞTIR	

On yıllardır seçim vaadi olarak konuşulan Güneydoğu Anadolu Projesi tamamlanmadığından dolayı, ilgili bölge istihdam noktasında yeterli düzeye erişememiştir. Ayrıca kentsel altyapı, enerji, bilişim alt yapısı, sağlık, sanayi ve turizm alanları da yeterli düzeyde olgunlaştırılmadığı için bölge halkının tek geçim kaynağı neredeyse tarımdır. Fakat, son 40 yıl boyunca dünyayı etkisi altına alan iklim krizi Türkiye de de etkisini özellikle tarımsal üretim alanlarında ciddi bir kuraklıkla göstermiştir. İthalat politikaları, tarımsal girdilerin döviz bazlı olması, desteklemelerin yetersizliği, verilen desteklemelere enerji şirketleri ve bazı kurumların el koymasıyla birlikte çiftilerin tarımsal üretim noktasında ürünü yetiştirip, satışa sunup ardından bir kar elde etmesi imkansız bir konuma gelmiştir.

Bir diğer yandan yayla yasakları, köy boşaltmalardan kaynaklı göç zorunlu bir olgu hale gelmiştir. Bu durum bölge insanını yaşamak ve çalışmak için ya metropollere ya da başka bölgelere tarım işçisi olarak gitmeye zorlamaktadır. Göç ve ekonomik yetersizlik iktidarın yanlış politikalarıyla birleşince yoksulluk daha da derinleşmiştir. Böylece Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır başta olmak üzere aileler hem birarada kalıp hemde geçinebilmek adına uzak kentlerde mevsimlik tarım işçiliği yapmak zorunda kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçiliği için gidilen kentlerde tarım işçileri oldukça zorlu şartlar altında çalışmak ve yaşamak zorunda kalmaktadır.

Öncelikle siyasetin toplumu kutuplaştıran dili, sosyo-ekonomik açıdan alt düzeyde bulunan kesimlerde daha keskin bir yansıma yaratmaktadır. Kürt, Arap başta olmak üzere farklı etnik gruplara mensub olan tarım işçileri diğer işçilerden farklı olarak ırkçılıkla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Tarımsal üretim sezonu başladığı süreçte farklı kentlere giden mevsimlik tarım işçileri uğradıkları ırkçılık karşısında hukuksal bir hizmet alamamakta ayrıca genelde de ırkçı nefretin bir sonucu olarak çalıştırılıp ücretleri ödenmemektedir. Bu şekilde ödemesini alamayan tarım işçilerinin herhangi bir sosyal güvenlik dayanağı olmadığı için insanlık onuruna yakışmayan durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sadece sıradan kişilerden değil, çalışmaya gittikleri köyün muhtarları tarafından da ırkçı uygulamalara maruz kalmaktadırlar. Bazı köy mutarları aile olarak gelen tarım işçilerine köye giriş yasağı dahi koymuş olup, bu ırkçı yaklaşımlar ulusal basına da yansımıştır.

Ayrıca okullar kapanmadan mevsimlik tarım işçiliği için tarlalara giden aileler mecburen çocuklarını da yanlarında götürmek zorunda kalmaktadır. Ve dönüş zamanları da okullar açıldıktan 1-2 ay sonra gerçekleşmektedir. Bu çocukların büyük bi bölümü ilkokul, ortaokul ve lise öğrencisidir. Fakat gittikleri kentlerde hem sosyal hem bilişsel anlamda eğitim ve öğretimden uzak kalmaktadır. Mevsimlik tarım işçilerinin çocukları eğitim alarak bir meslek edinemediği için adeta bir kast sisteminde olduğu gibi aynı şekilde tarım işçiliğine devam ederek hayatlarını sürdürmek zorunda kalmaktadır.

Bunun yanısıra çocuk işçilerin tarla sahipleri tarafından yarım yevmiye karşılığı sömürüldüğü, çocukların fiziken ve ruhen aşırı yıprandığı gözle görülür bir gerçektir. Sabah çok erken saatlerde tüm gün güneş altında aylarca çalışan çocuklar ciddi sağlık problemleri de yaşamaktadır. Mevsimlik tarım işçiliği yapmak zorunda bırakılan çocuklar fiziksel ve bilişsel açıdan ciddi

düzeyde zarar görmektedirler. Bu noktada ihtiyaç duyulan sosyal projelerin hayata geçirilmesi ve kanunlarla desteklenmesi gerekmektedir.

Ayrıca pandemi sürecinde de eğitim sisteminde uzak eğitim modeline geçilmesiyle beraber uzaktan eğitim için gerekli olan internet, mobil veri, şebeke, telefon, tablet veya bilgisayar gibi araç gereçlerin ekonomik sıkıntılardan kaynaklı mevsimlik tarım işçiliği yapan okul çağındaki çocukların erişememesiyle birlikte sadece çalışma sezonunda değil tüm yıl eğitimden mahrum kalmaktadırlar. Yapılacak kanun değişikliği ile birlikte çocuk işçiliğinin denetlenmesi ve ailelerin mevsimlik tarım işçiliği yapmak için gitmek zorunda kaldığı kentlerde kendileriyle götürdükleri okul çağındaki çocukların eğitim haklarının yerine getirilmesi çok elzem bir ihtiyaçtır. Prefabrik okul ile saatler belirlenerek tarım işçisi çocuklar eğitim görmelidir, pandemi sebebiyle de zorunlu hale gelen uzaktan eğitim sisteminin yerine getirilmesi içinde gerekli teknolojik teçhizat mevsimlik tarım işçisi çocuklara iletilmelidir.

Mevsimlik tarım işçiliği yapmak üzere aileleriyle birlikte gittikleri uzak kentlerde, hem işçilik hemde kaldıkları çadırın düzeninden, yemeğin yapımından, çocukların bakımına kadar birçok alandan emek veren kadın işçiler, mevsimlik tarım işçileri arasında sömürüye en açık emekçiler olmaktadır. Kadın yoksulluğu, kazandığı ücretin tasarrufunu yapma hakkına sahip olamayışı ve psikolojik açıdan yıpranışı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yoksullukla paralel olarak daha da derinleşmesi göz önüne alındığında kadın mevsimlik tarım işçilerinin herhangi bir sosyal güvence hakkına sahip olmaması 21. yy da insan hakları, kadın hakları ve çalışma hakkı açısından bir bütünen gaspa karşılık gelen bir uygulamadır.

Mevsimlik tarım işçileri çalışmaya gittikleri kentlerde aylarca çadırlarda kalmakta olup, elektriksiz, susuz, tuvalet vb. temel insani ihtiyaçlarını giderememektedir. Gittikleri birçok kentte merkeze olan uzaklıktan veya çalıştıkları tarlaların yakınındaki köylerin onları köyde de istememesi üzerine tarlada açık alanda korumasız bir şekilde çadırların içinde ailecek yaşamak zorunda kalmaktadır. Oysaki mülki amirliklerin ve yerel yönetimlerin barınma, elektrik, su vb. ihtiyaçları organize bir şekilde düzenlenerek, giderilebilir.

Ülkemizde bulunan mevsimlik tarım işçilerinin hiçbir sosyal hakkı bulunmamaktadır. Böylece yıllarca zor şartlar altında çalışıp, çalışamayacak bir yaşa geldiklerinde de emekli olamayacak olmak resmen ferdin vatandaşlığını askıya almak olarak okunabilir. Özellikle yaşam boyunca sağlık güvencesinden yararlanamamak sağlık sorunlarını daha da derinleştirecek ciddi bir faktördür. Sosyal güvencesiz bir şekilde işçilik yapılması, yaşanacak iş kazalarında da işçiyi muhattapsız bırakmak ve hukuki haklarını ortadan kalmasına yol açmaktadır. Mevsimlik tarım işçileri bu şekliyle ciddi mağduriyetler yaşamaktadır. Bu durumda, mevsimlik tarım işçilerinin insanlık onuruna uygun bir yaşam sürmelerini temin etmenin devletin ve Meclisin görevi olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

MEVSİMLİK İŞÇİLER HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 5/1/1961 tarihli ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 53 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Mevsimlik işlerde çalışanların zorunlu eğitim çağındaki çocuklarının, kendi yörelerinde veya gittikleri yerlerde eğitim almalarına ve okula devamlılıklarının sağlanmasına yönelik olarak köylerde muhtar, diğer yerlerde ise mülki amirler her türlü tedbiri almakla yükümlüdür.”

MADDE 2- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 51 inci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Mevsimlik olarak çalışan işçiler, iş akitleri askıda olduğu sürelerde işsizlik fonundan faydalanırlar. Buna ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça belirlenir.”

MADDE 3- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 4- Niteliklerinden ötürü bir yıldan az süren mevsimlik işlerde çalışanların kıdem tazminatı, işveren ile işçi arasında belirsiz süreli iş sözleşmesinin bulunduğu durumlarda çalışanların, fiilen çalıştıkları veya çalışmış sayıldıkları sürelerin tam bir yıl içindeki oranı dikkate alınarak kıdem tazminatının hesaplanmasındaki genel hükümler uyarınca 30 güne kıyasla, kendilerine ödenen son ücret üzerinden işverence ödenir.”

MADDE 4- 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 14 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Mevsimlik işçilerin barınma, elektrik, su ve benzeri temel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirleri alır.”

MADDE 5- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE” 84- Bu Kanunun yayımlandığı tarihten geriye yönelik olarak on yıllık dönem içinde Kuruma kaydı olmadığı halde tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlardan iş kazası ve meslek hastalığı geçirdiği adli veya idari makamlarca tespit edilen çalışanlar, iş kazasının olduğu gün itibarıyla bu Kanunun ek 5 inci maddesine göre kaydedilmiş sayılır ve 16 ncı maddede sağlanan haklardan yararlanır.”

MADDE 6- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.